

Proposta didàctica: «El cicle de la vida»

Margalida Ballester Vicens

Introducció

Al molí d'en Fraret és on trobam la col·lecció etnogràfica del Museu d'Història de Manacor. Aquest espai es dedica a mostrar com era l'estil de vida fa una cinquantena d'anys, que era força diferent del que coneixem en l'actualitat. La vida estava marcada per una economia d'autosuficiència on destacava el consum de productes d'elaboració pròpia; aquest fet suposava que es creàs una roda productiva que no deixava de girar mai, una tasca rere l'altra. A l'exposició podem veure els oficis i les feines principals del moment que estaven emmarcades en una estació, es presenten conjuntament amb les eines pròpies, s'ha d'entendre com un recorregut guiat pel calendari. Un calendari en què les festivitats cristianes i el santoral marcaven la majoria de fites importants, i un temps en què els productes de temporada, juntament amb l'activitat que es desenvolupava i la tradició ancestral, eren els que condicionaven la gastronomia.

A partir d'aquesta col·lecció sorgeix la meua aportació, que és la creació d'un taller per tal impulsar tant el molí com la col·lecció que acull entre les escoles de Manacor i els pobles de l'entorn. Perquè, com sabem, cada vegada es coneix menys el dia a dia dels nostres avantpassats més recents entre els més petits. I sent conscients que la millor manera de conèixer és mitjançant la visualització, proposo realitzar una proposta didàctica a manera de taller educatiu.

Objectius

L'objectiu en l'àmbit curricular és en primer lloc familiaritzar-se amb els termes de la vida rural dels nostres padrins, aprendre com vivien per veure com ha canviat, canvi que sol anar acompanyat de la industrialització de tots els processos d'elaboració de productes, fet que ens obri camí a mostrar dos aspectes:

la vida quotidiana dels nostres padrins i la industrialització i l'aplicació de noves tecnologies en els processos. I a partir d'aquí podem veure les diferències de la forma de vida i la diferència tecnològica de fa uns 50-100 anys enrere fins ara.

En l'àmbit pedagògic és un taller de caire cooperatiu, és a dir, el treball en grup és l'eix fonamental del taller, en quatre vessants essencials del treball cooperatiu: l'esforç, perquè cada esforç individual beneficia el grup; el compromís, perquè tots els membres del grup tenen un objectiu comú; la confiança, i la capacitat d'implicació amb la resta de companys. A més a més, el treball memorístic comprensiu, és a dir, en contraposició al treball tradicional de memoritzar es prioritza l'aprenentatge comprensiu i la memorització per enteniment.

Funcionament del taller

El primer que cal esmentar és que no es poden assolir totes les seccions del molí en un sol taller. De totes les seccions, se'n seleccionen quatre que creiem que avui dia encara es consumeixen o s'utilitzen però amb un procés d'elaboració més diferent, que són: la verema i el procés del vi; la tafona i l'elaboració de l'oli; la formatgeria i el procés per elaborar formatge casolà, i les toses i com es converteix la llana en fil. Per tant, a continuació esmentaré les passes a seguir per realitzar el taller:

1. Introducció: on som i per què?
2. Recorregut amb breu explicació del molí
3. Activitat

Introducció: on som i per què?

En primer terme, es presenta el Museu, és a dir, el molí d'en Fraret, explicant què es feia allà, com ha evolucionat el seu entorn, la justificació del perquè ara és un Museu i finalment el funcionament del taller que duran a terme.

Recorregut amb breu explicació del molí

Per tal de poder realitzar el taller és necessari fer una breu explicació explicant els principals indrets del molí seleccionats per treballar en el taller. Es tracta d'una visita molt participativa; és a dir, a partir de preguntes que els alumnes van responent construïm el recorregut sempre amb el suport visual de les eines, imatges, cançons i dites.

Activitat

Una vegada realitzat el recorregut, es procedeix a començar una gimcana que consisteix a dividir en quatre grups els alumnes i a cada grup se li assigna una targeta que conté una imatge amb una pregunta, el grup ha d'intentar endevinar la resposta i, una vegada ja en tenen una idea, un dels membres del grup va a cercar la resposta, on troba una altra targeta (les targetes han estat prèviament col·locades per diferents indrets del museu) amb la qual el grup ha de fer el mateix: endevinar la resposta i anar a cercar la següent targeta, i així successivament. A continuació posaré un exemple per tal que es pugui entendre millor.

Exemple de la verema i el vi:

1. Imatge d'una botella de vi → «El vi és una beguda que ja es produïa a l'antiguitat. Prové d'una fruita, sabeu quina és?»
2. Imatge d'una vinya → «El raïm! I com s'anomena el procés de recollida del vi?»
3. Una imatge dels anys 50 d'uns pagesos recollint el raïm → «La verema! I una vegada recollit i posat dins les portadores, què es fa?»
4. Una imatge d'un celler dels anys 50 → «Es porta al celler. Els cellers són llocs habitualment subterranis destinats a la producció de vi. I què és el primer que es fa al celler?»
5. Fotografies de pagesos treballant al celler trepitjant i premsant el raïm → «Es trepitja i es premsa el raïm per convertir-lo en líquid i poder-ho posar dins les botes per deixar-ho reposar. I què tenim al molí de tot això?»
6. Una fotografia de la secció de la Verema que hi ha al molí → «Al molí tenim una secció de la verema en la qual podem veure: una portadora, un embut, una esquitxada, estisores de veremar, barrals, un petit dipòsit i un trinxet.»

Un cop aconseguides totes les targetes, es passa a fer la segona part del taller, que és un trencaclosques a partir de la cara inversa de les targetes; es proposa un temps per encaixar-ho. El resultat és una imatge d'una rajola dels arts i oficis catalans on es figuren aquestes tasques. Quan tots els equips han aconseguit muntar-ho, un portaveu explica el que han trobat i com han anat endevinant cada pregunta, com han entès on anar a cercar-ho i què han trobat una vegada descobert el trencaclosques, a més d'intentar crear hipòtesis de què és i què representa.

Experiència

El taller ha estat realitzat durant els primers mesos del curs escolar de l'any 2017, a continuació explicaré els aspectes més destacats que han sorgit a partir de la realització.

És un taller ideal per a nins entre 7 i 9 anys, per tant de 2n i 3r de primària, perquè tot i fer-ho amb grups tant majors com menors no va funcionar amb la mateixa fluïdesa i precisió. Els alumnes menors de 7 anys no tenen la fluïdesa necessària perquè el taller sigui més àgil, en canvi, els majors que realitzen l'activitat ho fan sense llegir sinó sovint mirant el dibuix del trencaclosques que s'assembla més, sense llegir la targeta i per tant sense seguir l'ordre establert amb el qual s'entén el procés. Davant aquests fets es van idear noves propostes per poder realitzar una activitat en relació al taller però d'una durada més extensa o menys dependent de l'edat.

Per exemple, per als més grans, una vegada realitzat el taller es pot plantejar una altra activitat. Un joc on es presenten imatges dels espais i eines actuals que representen el mateix que ha descobert cada equip i a partir d'aquí ells han d'intentar ordenar de forma cronològica les imatges. L'objectiu és veure què ha canviat i què s'ha mantingut. En contraposició, per als més petits en lloc de realitzar el taller de forma autònoma en grups es fa de forma conjunta, és a dir, s'exposen les preguntes de forma oral i han d'anar raonant les seves respostes i així aconseguir una imatge, intentant que cada nin aconseguixi una targeta per després poder muntar el trencaclosques. Una vegada realitzat es fa un resum de què s'ha aconseguit.

Noves propostes

A partir de l'experiència realitzada i per tal de millorar i innovar proposo dos nous jocs que pot ser interessant integrar-los al taller perquè, per una banda, poden servir per enriquir i, per una altra, per ampliar els coneixements que se'n poden dur els alumnes.

En primer lloc una de les noves propostes és incloure un joc de tipus Memory, és a dir, un joc que consisteix a tenir per una banda imatges de les eines al molí i per altra les complementàries que podríem trobar avui dia. El joc consisteix en tenir totes les imatges boca avall i anar-les alçant una a una per trobar una parella. La tàctica del joc consisteix a memoritzar la posició de les imatges per poder-les localitzar al pròxim torn; quan s'aconsegueix una parella, es guarden les imatges i qui aconseguixi més imatges en resulta el guanyador, aquest joc es pot jugar de forma individual o per grups.

Una segona proposta és introduir el joc de les diferències aprofitant l'espai que es dedica a la cuina que trobam al molí. El joc consisteix a visualitzar tots els estris de cuina que trobam al molí. Cada nin ha de triar un o dos estris; després amb una ronda de torn de paraula explicarà què és, per a què serveix i quina és la diferència principal entre el que ha vist al molí i el que té ell a casa, si és que ho té. També es poden esmentar coses que trobin a faltar que ells utilitzen diàriament i a la cuina del molí no han trobat o a l'inrevés.

Ambdues propostes estan molt vinculades a la visualització de com ha canviat la vida i com els avanços tecnològics han fet desaparèixer o aparèixer estris dels nostres espais quotidians.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- JOHNSON, David W. [et al.] (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Barcelona: Paidós.
- JAUME, Francesca (2014). *Eines tradicionals del camp de Mallorca*. Ajuntament de Vilafranca de Bonany.
- CERDÀ, Mateu; VILANOVA, Tomeu; MARTORELL, Antoni (2001). *Vida i costums a la possessió mallorquina*. El Gall Editor.
- SEGURA, Miquel; VICENS, Josep (1996). *Paraules i coses de fora vila*. Los Iconos de Ferón.